

Innspill til lovutvalg for ny anskaffelseslov fra Statens vegvesen – lønns- og arbeidsvilkår - Utbyggingsdivisjonen, Kontrakt og Marked v/Martin Søfteland - 19.06.2023

1. Innledning

Statens vegvesen har etter 12 års arbeid med oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter gjort en «smutthullsanalyse» for å kartlegge hvordan kontraktsoppfølgingen av dette kan bli mer effektiv.

Vi ser at lovutvalgets første oppgave er å vurdere hvordan dagens regelverk fungerer. Utbyggingsdivisjonen i Statens vegvesen er fastlands Norges største byggherre og vi bidrar gjerne med vår vurdering av hvordan regelverket som gjelder lønns- og arbeidsvilkår fungerer.

Vårt utgangspunkt var å lage effektive kontraktsbestemmelser. Men det beste er et godt samspill mellom lov, forskrift og kontraktsbestemmelser. Slik at lov og forskrift tilrettelegger for effektive kontraktsbestemmelser. Siden vår analyse og konkrete forslag til kontraktsbestemmelser var ferdig samtidig med frist for innspill til Norgesmodell, sendte vi inn dette materialet i innspillrunden.

Vi ser at første ordinære høringsrunde i arbeidet med Norgesmodellen gjelder lov- og forskriftsbestemmelser, og at den lovendring som nylig skjedde er tenkt å tilrettelegge for egnede forskrifts- og dermed for egnede kontraktsbestemmelser.

Vi har inntrykk av at vårt forslag i innspillrunde om å ta inn utvalgte deler av AML inn i kontraktens bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår, kan ha initiert lovendring som tilrettelegger for det.

I første ordinære høringsrunde gav vi innspill med konkrete forslag til lov- og forskriftstekst som tilrettela for de kontraktsbestemmelser vi mener er effektive basert på lang erfaring med oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.

Vedlagt er:

Statens vegvesens bidrag i innspillrunde av april 2022:

- «Innspill til ny Norgesmodell» Et notat på 13 sider
- Vurdering av Viken modellen – kort foreldelsesfrist

Statens vegvesens og Samferdselsdepartementets innspill i første ordinære høringsrunde av januar 2023:

- Brev fra Statens vegvesen (SVV) til Samferdselsdepartementet av 20.01.2023. Med blant annet konkrete forslag til justering av lov- og forskriftstekst.
- Brev fra Samferdselsdepartementet av 31.01.23 hvor SVV sitt innspill støttes i sin helhet og løsning av «allmengjøringsparadokset» støttes ekstra.

2. Hovedpunkter i våre forslag

Effektivisering ved å:

- Detaljere tilstrekkelig slik at «gråsoner» unngås.
- Tydelige kontraktsbestemmelser slik at tilbyderne lett forstår kontraktskrav og beregner riktig pris.
- Sanksjonsregler som stimulerer til å gjøre det riktig første gang.

- Sanksjonsregler som er tilstrekkelig preventive til å beskytte de seriøse og begrense ressursbehovet i kontraktsoppfølgingen.

«**Allmenngjøringsparadokset**» ved at lønns- og arbeidsvilkår for offentlig byggherre blir vesentlig dårligere i bransjer som allmenngjøres er åpenbart en utilsiktet bivirkning som enkelt kan løses.

Siden avvisning av tilbydere med «dårlig rulleblad» på lønns- og arbeidsvilkår i senere konkurranser er ekstremt preventivt og effektivt, bør sanksjoner i kontrakten være tilpasset FOA slik at de er «**avvisningskompatible**». Det betyr blant annet at de bør være differensierte og dermed forholdsmessige og egnet til bruk.

Vi har lansert begrepet «**helsetyveri**» for brudd på bestemmelser om arbeidstid, og mener det bør tilrettelegges for at det følges opp som naturlig del av lønns- og arbeidsvilkår på samme måte som «lønnstyveri». Siden «helsetyveri» også er konkurransevridende.

Effektiv bestemmelse om **egenkontroll** vil lette kontraktsoppfølgingen.

Unngå at rett til dekning av **kost og losji** faller bort ved «frivillig» avtale.

Kontrakten bør informere om bruk av **personopplysninger** og det bør **tilrettelegges for deling** av opplysninger offentlige byggherrer imellom.

3. Kryssende interesser

Vi registrerer at eksisterende «anbefalte seriøsitetsskrav» som er fremforhandlet av et knippe aktører har enkelte bestemmelser som er uegnet. Slik som:

- tre måneders foreldelsesfrist for «lønnstyveri» i underentreprenørleddet
- vilkår om at arbeidstaker må fremme kravet knyttet til «lønnstyveri» i underentreprenørleddet overfor arbeidsgiver selv
- kontrakt mellom offentlig byggherre og hovedentreprenør kan ikke heves hvis lønnstyveriet skjer i underentreprenørleddet – i strid med FOA § 19-2 (1)

Etter vårt syn er disse bestemmelsene så ineffektive at de ville gjøre vårt arbeid med oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår, vanskelig.

Vi frykter derfor at Norgesmodellen får lite effektive regler og at den blir obligatorisk uten mulighet for supplerende mer effektive bestemmelser. Vårt syn er at Norgesmodellen bør gi et minimumsnivå med effektive bestemmelser og at offentlige byggherrer har frihet til å supplere disse etter kontraktstype, kontrakts størrelse og behov.

Vi registrerer at aktører som blant annet KS påpeker manglende ressurser og kompetanse på kontraktsoppfølging i mindre kommuner, og derfor ønsker så få og enkle kontrollplikter som mulig.

Etter vårt syn er det lite effektivt å la den minst ressurssterke gruppen definere hva som er egnet nivå for kontrollplikten for alle offentlige byggherrer. Utbyggingsdivisjonen i Statens vegvesen er som nevnt fastlands Norges største byggherre og vi ønsker å bruke vår kompetanse og innkjøpsmakt effektivt for seriøsitet i våre kontrakter.

Vi registrerer også at noen aktører påpeker at bruk av etablerte tilsynsorganer som Arbeidstilsynet er bedre enn bruk av innkjøpsmakt. Vi oppfatter situasjonen slik at de politiske signaler er at det er

ønskelig å bruke offentlig innkjøpsmakt i seriøsitetsarbeidet. Arbeidstilsynet har ansvar for oppfølging av anslagsvis 160 000 bedrifter. Utbyggingsdivisjonen i Statens vegvesen har til enhver tid i størrelsesorden 50 igangværende prosjekter. Vi har en helt annen mulighet til å følge opp raskt og kontinuerlig prosjekter vi allerede er dypt involvert i, enn et utenforstående og generelt tilsynsorgan.

Vi har også mulighet til bruk av sanksjonsbestemmelser som er langt mer effektive enn det et tilsynsorgan kan benytte. Oppfølging ved hjelp av politianmeldelser er også lite effektivt sammenlignet med innkjøpsmakt, fordi det er «tilfeldighetsbasert», utenfor byggherres kontroll og prioriteringer, og fordi eventuelle reaksjoner kommer veldig lenge etter at regelbruddet har skjedd.

Vårt inntrykk er at kravet om seriøsitet og like konkurransevilkår i offentlige kontrakter er stadig økende, uavhengig av «farge» på regjering.

Vi fraråder derfor å se bort fra eller svekke den spesielt effektive oppfølging som bruk av innkjøpsmakt gir i offentlige kontrakter. Bruk av tilsynsorganer og politianmeldelser kan imidlertid noen ganger være et egnet supplement.